

De beste borstwering tegen demagogie? Veeleisend onderwijs

MIA DOORNAERT

De Standaard 31 mei 2018

Als kinderen in een huis wonen waar er tenminste honderd boeken staan, hebben ze het gemakkelijker op school. Dat staat in een grondig stuk over onderwijs in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ). Let wel, er staat 'boeken', niet smartphones en tablets en andere spullen die zogezegd het klassieke onderwijs voorbijgestreefd maken.

Inderdaad, digitaal ga je op zoek naar informatie die je *wil* vinden. Van boeken krijg je de informatie die je *moet* vinden. En daar gaat het niet alleen om kennisinhoud, al is de lectuur van geschiedenis essentieel om de wereld van vandaag en morgen te begrijpen. Kijk bijvoorbeeld naar de triomfantelijke kreten enkele jaren geleden dat met de 'Arabische Lente' ook democratie uitgebroken was in de Arabische wereld. Die konden slechts van lieden komen die zich verlaten op de 'pings' waarmee vluchtig schuim van de 'actualiteit' bij ze binnenkomt.

Boeken bieden evenwel nog veel meer dan dat. De wereld mag onherkenbaar veranderd zijn sinds de dagen van Aeschylus, Sophocles en Euripides, van Shakespeare en Racine en Goethe, de menselijke gevoelens, dilemma's, vreugdes en tragedies die zij en zovele andere schrijvers verwoordden, zijn nog altijd herkenbaar, zijn nog altijd actueel. En door de meesterlijke verwoording spreken ze niet alleen ons hoofd aan, maar ons hart, ons hele wezen. Ze vormen 'de bijl voor de bevroren zee in onszelf' om Kafka's definitie te citeren over de boeken die we nodig hebben. Literatuur leert ons evenveel over onszelf als een stapel sociologische studies. Of meer. Kinderen hebben dan ook recht op een onderwijs dat toegang biedt tot die schatkamer die hun erfgoed is. Opgroeien in een huis met boeken is niet de enige weg daarheen. **De school is er om de sociale ongelijkheid te compenseren**, en dat kan ze ook, blijkt uit dezelfde studie in de FAZ. **Dat vereist dan wel kwaliteit van onderwijs**, en daar schort het dezer dagen in Vlaanderen. Dat valt elke dag vast te stellen, onder meer uit de kemels van taalfouten die ook in de media voortdurend opduiken.

De afgelopen weken luidden leerkrachten opnieuw de alarmbel over een dreigende verdere neerwaartse nivellering, onder meer in het onderwijs van het Frans. Met andere vreemde talen komt het onderwijs van België's tweede taal al in de verdrukking door de devaluatie van de basisschool. **Kamergeleerden hebben namelijk gedecreteerd dat kinderen onder de elf of twaalf jaar niet in staat zijn tot zelfs elementaire zinsontleding (onderwerp, werkwoord, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp), iets wat generaties lagere scholieren ooit wel konden.**

Dat werkt door in de eerste graad van het middelbaar. Hoe kan bijvoorbeeld de leerkracht Frans uitleggen dat de 'hem' in simpele zinnestukjes als 'Ik zie hem' en 'Ik geef hem een boek' in het eerste geval 'le' en in het tweede 'lui' wordt als de leerlingen in de lessen Nederlands in diezelfde graad nog niet eens het lijdend en meewerkend voorwerp moeten kennen? Geen wonder dat ook de kennis van vreemde talen dramatisch achteruitgaat.

Taalbeheersing en taalinzicht zijn fundamenteel. Alleen een veeleisende taalvorming wapent jongeren om teksten niet alleen te lezen, maar te begrijpen, om argumenten af te wegen, om tussen de lijnen te lezen, om demagogie te ontmaskeren, om ironie en sarcasme te begrijpen zonder dat er een meme bij moet. Het is de beste borstwering tegen demagogie. Vooral: **alleen dergelijk onderricht geeft ook leerlingen** bij wie er thuis geen honderd boeken staan **de sleutel tot een schatkamer van kennis, wijsheid en schoonheid**.

De betuttelende eindtermen doen het omgekeerde. Ze onderschatten de leerlingen. Ze breidelen leerkrachten in plaats van ze te motiveren. Ze versterken de sociale verschillen in de plaats van ze uit te gommen. Neerwaartse nivellering is juist het tegengestelde van democratisch onderwijs. Maar ga dat eens vertellen aan de alwetende apparatsjiks van onderwijs.

Mia Doornaert is onafhankelijk expert in internationale betrekkingen. Haar column verschijnt tweewekelijks op donderdag.

OPMERKINGEN

1. Een manier om sociale ongelijkheid weg te werken is inderdaad kwalitatief onderwijs. De eisen moeten voor alle kinderen hoog liggen (niet per se even hoog). Goed onderwijs is onderwijs dat de lat iets te hoog legt, zodat leerlingen inspanning moeten doen om er te geraken.
2. Zinsontleding moet in de lagere school voldoende aan bod komen. Het oefenen van zinsontleding geeft inzicht in de structuur van de moedertaal en is een grote hulp bij het leren van andere talen. Zie het voorbeeld dat Mia Doornaert aanhaalt voor het Frans (dat ook geldt voor andere talen). Om Duits, Latijn of Grieks te leren is kennis van de zinsontleding helemaal onontbeerlijk.
3. De eindtermen zijn inderdaad véél te gedetailleerd en daardoor te betuttelend en te beperkend. De leerkrachten hebben nood aan meer vrijheid om de inhoud van hun lessen te bepalen. Helaas gaan handboeken steeds uit van de eindtermen en is er weinig tijd om buiten het handboek les te geven. Daarom: weg met de handboeken en ondersteun de leerkrachten in het zelf ontwerpen van hun lesinhouden.

Luc Cielen